

Programma van maatregelen Hamme – Markt

Natasja Reyns

Temse
2018

Gemotiveerd advies

Het was tot op heden enkel mogelijk een bureauonderzoek (projectcode 2018L54) uit te voeren. Bijkomend vooronderzoek blijkt echter nodig en dient te verlopen via een uitgesteld traject. Momenteel is het terrein nog bebouwd en verhard. Om het onderzoek te kunnen uitvoeren, dient de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt te worden. De opgestelde archeologienota maakt deel uit van de aanvraag die nodig is om onder meer de sloopvergunning te bekomen.

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Er is voornamelijk sprake van een archeologische verwachting naar resten uit de middeleeuwen tot heden. De natuurlijke aardkundige eenheden op het terrein blijken slecht bewaard. Ze zijn met name sterk geroerd tot verstoord. Omwille daarvan wordt de kans klein geacht dat oudere sporen dan de middeleeuwen nog aanwezig kunnen zijn binnen het onderzoeksgebied, maar hun aanwezigheid is op heden nog niet volledig uit te sluiten. Om het archeologisch potentieel van het terrein verder in te schatten, is bijkomend archeologisch vooronderzoek aangewezen in de zone waar bodemingrepen gepland worden, behalve in de zone waar tijdens eerder uitgevoerd landschappelijk booronderzoek een verstoring vastgesteld werd en de zone van de kapel die behouden blijft.

Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

Administratieve gegevens

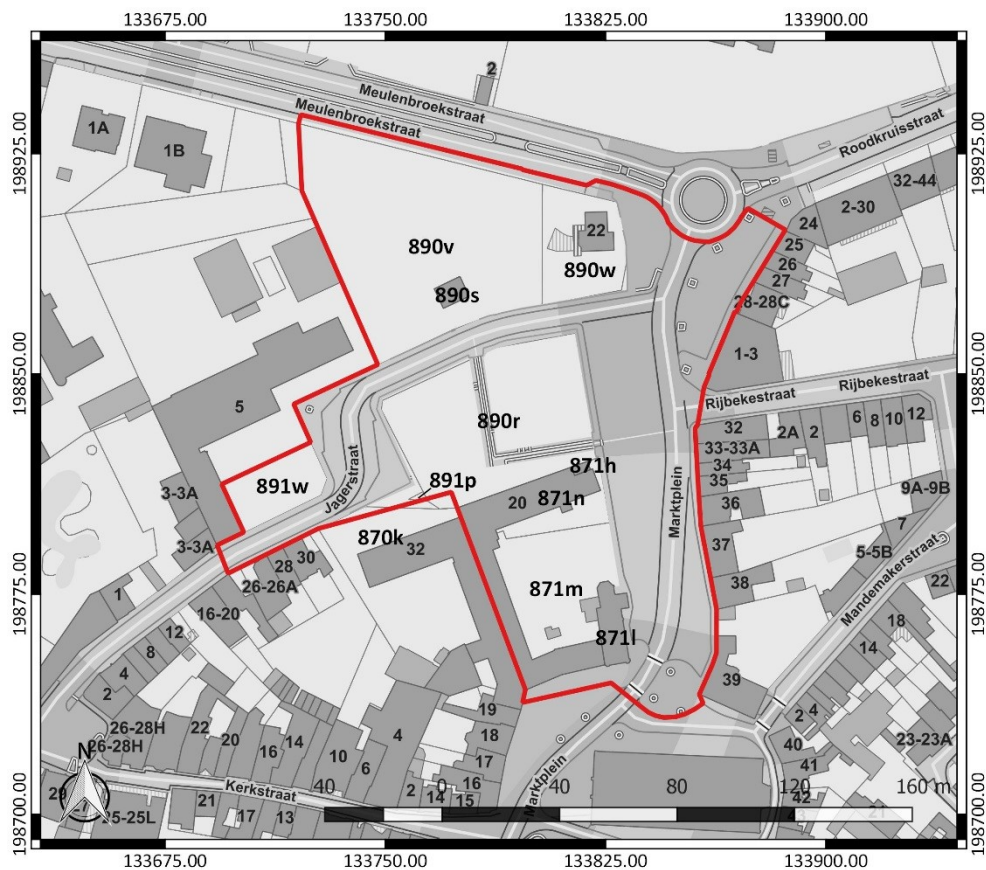
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Hamme, Hamme, Marktplein – Jagerstraat, Marktplein

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

- 133886, 198899
- 133858, 198738
- 133696, 198782
- 133721, 198938

Kadastrale percelen: Hamme, afdeling 2, sectie B, nummers 870k (partim), 871h, 871l, 871m, 871n, 890r, 890s, 890v, 890w, 891p, 891w (partim) en openbaar domein

Kadastraal plan:

Figuur 1: Kadasterplan met aanduiding van het onderzoeksgebied in rood (www.geopunt.be)

Aanleiding van het vooronderzoek

Zie hoofdstuk 2.3.2 van het verslag van resultaten.

Resultaten van het vooronderzoek zonder ingreep in de bodem

Zie hoofdstuk 2.4.4 van het verslag van resultaten.

Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveaus aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte, om een verdere inschatting te kunnen maken van de versturende impact van de geplande werken. Ook dient het uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Volgende onderzoeksvragen dienen te worden behandeld:

- Zijn archeologische sporen aanwezig binnen het onderzoeksgebied en zo ja, wat is de precieze afbakening ervan in de ruimte en in de tijd?
- Wat is het type vindplaats (bewoning, begraving, ...), aanwezig binnen het onderzoeksgebied?
- Zijn archeologische resten te relateren aan structuren die te zien zijn op historische kaarten?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen archeologische sporen?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen materiële cultuur?
- Wat is de potentiële kenniswinst van een eventuele opgraving?
- Zijn er sporen aanwezig die inzicht kunnen verschaffen in het ontstaan en de ontwikkeling van de dorpskern van Hamme en zijn periferie?
- Is er mogelijkheid tot behoud *in situ* en zijn er eventuele maatregelen nodig om aan het behoudsprincipe te voldoen?
- Indien behoud *in situ* van het archeologisch erfgoed onmogelijk of onwenselijk is in het kader van de geplande bodemingrepen: kan een afbakening gemaakt worden van bepaalde delen van het terrein die voorafgaand aan de werkzaamheden moeten onderzocht worden?

Onderzoeksmethode

De keuze van de methode voor verder vooronderzoek wordt gebaseerd op de volgende vier criteria:

1° is het MOGELIJK deze methode toe te passen op dit terrein?

2° is het NUTTIG deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?

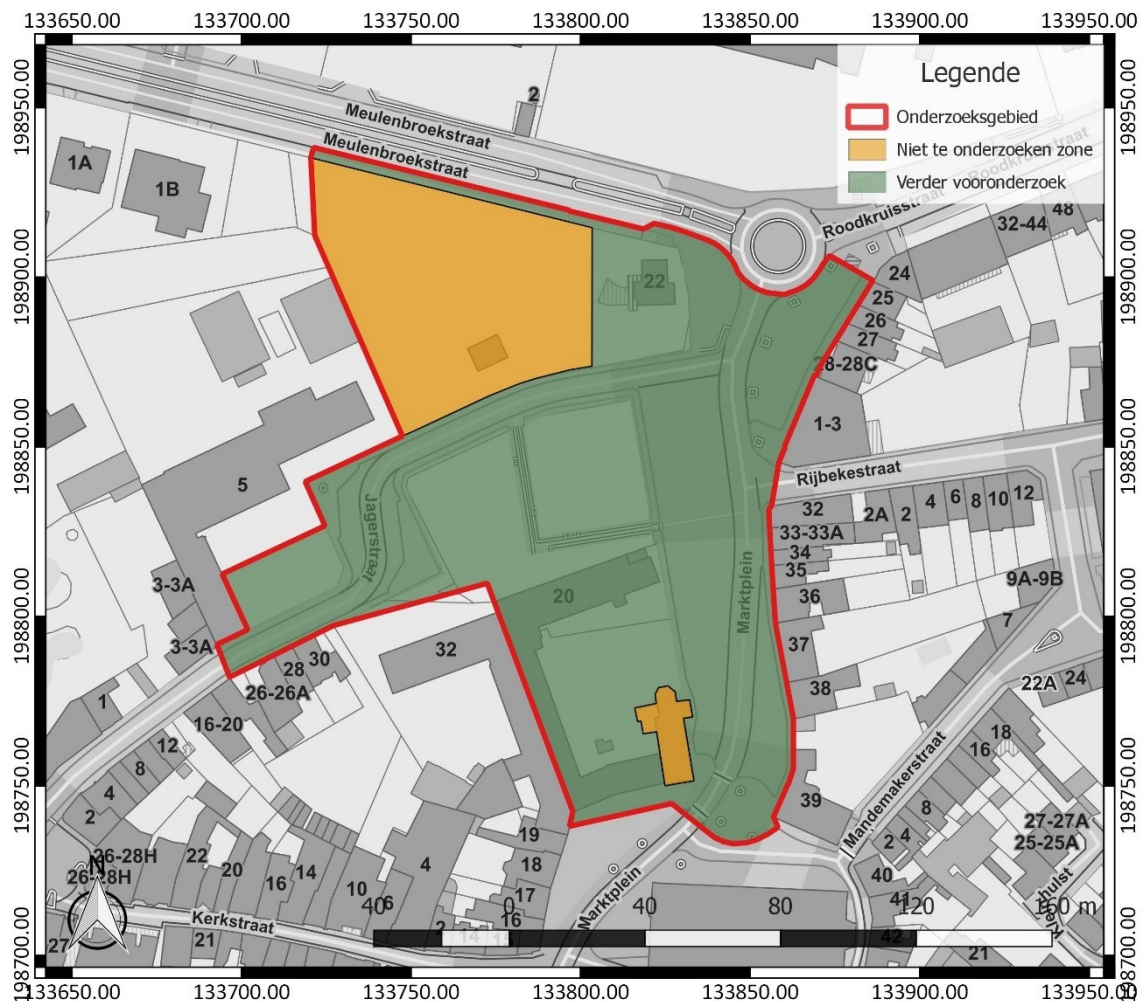
3° is het overdreven SCHADELIJK voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?

4° is het NOODZAKELIJK deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek kan sporen en muurresten in kaart brengen. Het zou in deze situatie in delen van het onderzoeksgebied ingezet kunnen worden. Het uitvoeren van geofysisch onderzoek wordt echter niet opportuun geacht, omdat dergelijk onderzoek geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Daarom is het kosten-baten efficiënter om een onderzoekstechniek toe te passen die dit wel kan. Veldkartering is niet mogelijk omdat het onderzoeksgebied verhard en begroeid is. Een landschappelijk booronderzoek werd reeds uitgevoerd. Daaruit bleek dat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite binnen het onderzoeksgebied zeer klein is. Op basis van het landschappelijk booronderzoek werd besloten dat de kans groot is dat er archeologische sporen van de middeleeuwen tot heden bewaard zijn in het onderzoeksgebied. Om de aanwezigheid, de aard, de complexiteit en de bewaringstoestand van het archeologische erfgoed verder te evalueren is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Een proefsleuvenonderzoek is de meest geschikte methode, omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

De onderzoekszone beslaat steeds de oppervlakte van ca. 1,66 ha, zoals die afgebakend is op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (Figuur 2).

De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen die opgesteld worden naar aanleiding van elk assessment beantwoord zijn.

Figuur 2: Situering van het onderzoeksgebied met aanduiding van de zone waar bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is, geprojecteerd op het GRB (www.geopunt.be)

Onderzoekstechnieken

Het bodemarchief dient onderzocht te worden totdat alle aardkundige eenheden onderzocht zijn waarin archeologische sites in primaire positie kunnen voorkomen, die relevant zijn voor de vraagstellingen van het onderzoek. Voor aanvang van het onderzoek dient de aanwezige bebouwing en verharding gesloopt te worden. De uitbraak van ondergrondse massieven dient begeleid te worden door een archeoloog. De kelder in het zuidwesten van het terrein die behouden blijft, moet archeologisch onderzocht worden. Relevante muren en sporen moeten daarbij geregistreerd worden.

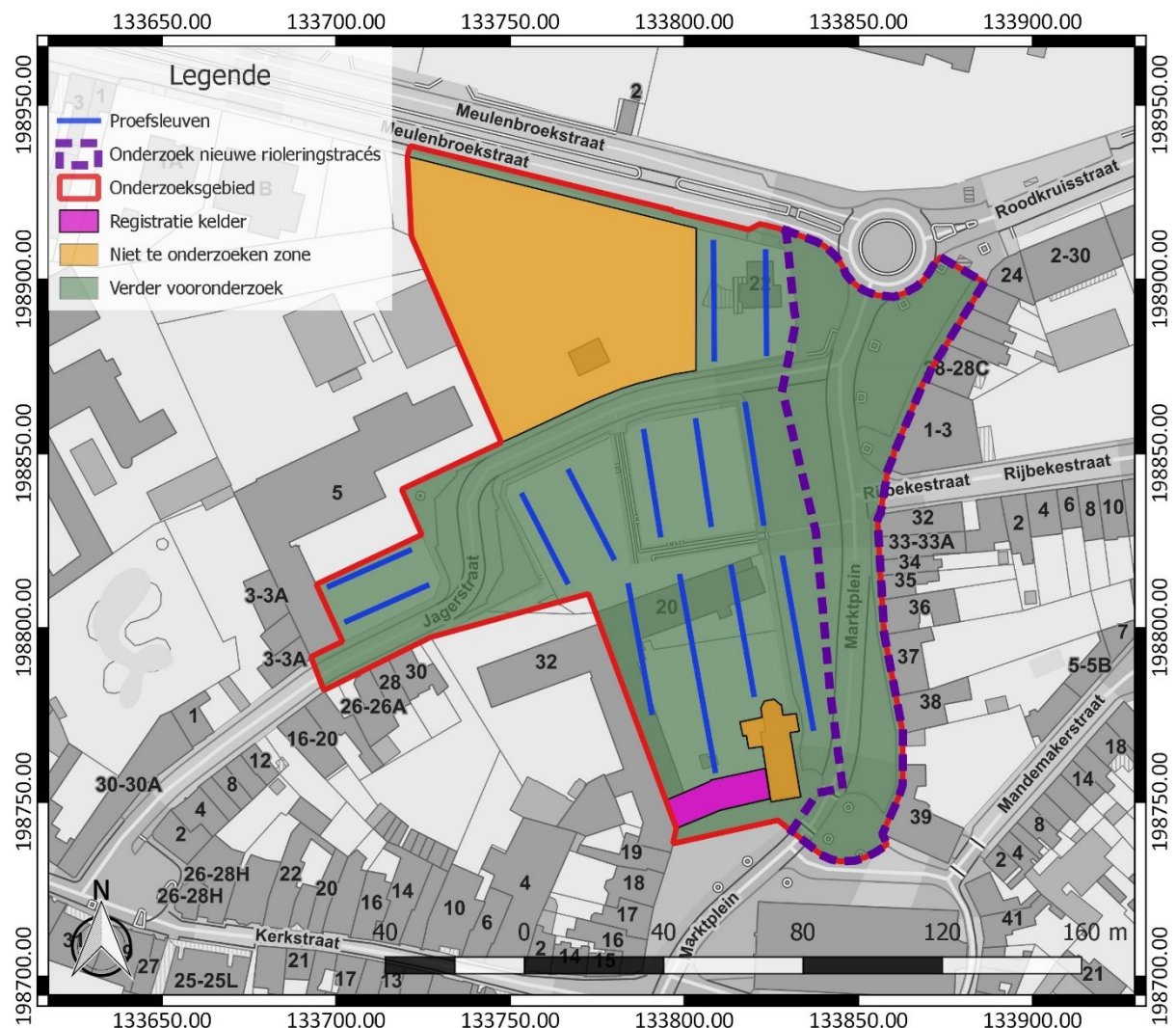
Proefsleuvenonderzoek

Voor de gehanteerde onderzoekstechnieken is hoofdstuk 8.6 van de Code van Goede Praktijk van toepassing. Er wordt gewerkt met continue, parallelle proefsleuven. In dat geval heeft het gebruik van 2 m brede sleuven met een tussenafstand van 15 m een hogere trefkans dan 4 m brede sleuven

met een tussenafstand van 20 m.¹ De aangelegde proefsleuven dienen een breedte van **3 m** te hebben om het vooropgestelde te onderzoeken percentage van het terrein te behalen. De proefsleuven hebben een maximale tussenafstand van middelpunt tot middelpunt van 15 m. De beoogde oppervlakte die onderzocht dient te worden door middel van proefsleuven, bedraagt minimaal 10 %. Dit wordt behaald aan de hand van het vooropgestelde sleuvenplan, dat voorziet in 443 lopende m proefsleuven in het westen van het terrein, met een oppervlakte van ca. 1,18 ha.

Voor een goede selectie moeten de proefsleuven aangevuld worden met kijkvensters en/of dwarssleuven. De oppervlakte hiervan bedraagt minimaal 2,5 % van het onderzoeksgebied. De zijden van de kijkvensters meten maximaal 13 x 13 m. De kijkvensters en/of dwarssleuven moeten voldoende groot zijn om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Het lijkt het meest aangewezen om de proefsleuven overwegend aan te leggen met een noordnoordwest-zuidzuidoost oriëntatie, rekening houdend met de oriëntatie van de grenzen van de zone die onderzocht dient te worden aan de hand van proefsleuven. Op die manier kan het proefsleuvenonderzoek efficiënt uitgevoerd worden.

Figuur 3: Inplanting van de proefsleuven, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

¹ Haneca et al. 2016, 48

In het oosten van het terrein (ca. 4523 m²) wordt de verharding heraangelegd. De nieuwe verharding zou een vergelijkbare diepte hebben als de bestaande verharding. De uitbraak van de bestaande verharding dient begeleid te worden door een archeoloog. In het oosten wordt ook nieuwe riolering aangelegd. Ter hoogte van het tracé van de nieuwe riolering dient een proefsleuf aangelegd te worden over een breedte die gelijk is aan de breedte van de rioleringsleuf die gegraven zal worden. De precieze ligging van de nieuwe riolering ligt op dit moment nog niet vast. Daarom kan de proefsleuf nog niet aangeduid worden op het sleuvenplan. Omwille van de aanwezigheid van zeer veel kabels en leidingen in het oosten van het onderzoeksgebied is het buiten de begeleiding van de uitbraak van de verharding en een proefsleuf over het volledige tracé van de nieuwe riolering, niet opportuun om daarbuiten nog andere proefsleuven aan te leggen.

Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn momenteel geen afwijkingen voorzien ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

Bibliografie

Haneca, K./S. Debruyne/S. Vanhoutte/A. Eryvynck, 2016: *Archeologisch vooronderzoek met proefsleuven. Op zoek naar een optimale strategie*, Brussel.